4

DE

NUTRITIONE HOMINIS,

DISPUTATIO PRIMA

Quam

PRÆSIDE

HERMANNO CONRINGIO PHILOS. ET MED. D. AC P.P.

Examinandam proponit

Ad diem Decembr.

HIERONYMUS IORDANUS BRUNSVICENSIS.

In Auditorio Medicorum.

HELMÆSTADI,
Typis hæredum JACOBI LUCII,
Anno cIↄ Iↄ c XXXIX.

VIRIS

Virtute, Eruditione & integritate in florentiſſimâ HAMBURGENS. Civitate præſtantibus,

DN. HIERONYMO FRISIO, J.U.L.

DN. M. HENRICO VAGETIO, Human. Lit. Profeſſori.

DN. BENEDICTO Peterſſen/ Civi primario.

Dominis, fautoribus ac Præceptori quondam ſuo ætatem honorando,

Diſputationem hanc inſcribit & offert

HIERONYMUS IORDANUS Brunſuic.

HERMANNI CONRINGII
DE
NVTRITIONE HOMINIS.
LIBRI DVO.

INTRODVCTIO.

QVANQVAM non homini ſolùm ſed rebus naturalibus plurimis commune ſit nutriri, mihi tamen de ſolo homine nunc agere eſt inſtitutum, quomodo ille alimentum ſuum accipiat, quomodo concoquat ac denique in ſubſtantiam ſui corporis tranſmutet. Etenim quum in Medicæ artis vſum hæc ſcribamus, alienum à propoſito fuerit ea nunc attingere quæ nihil commodi artem facturo ſint allatura. Scilicet τὰ οἰκεῖα τῶν τεχνῶν ἑκάστης θεωρήματα τὸ τέλος ὁρίζει καὶ κρίνει finis determinat ac judicat quænam ſint propriæ cujuſque artis ſpeculationes, *vt rectè ſcribit ad Thraſibulum c. 28 Galenus. Nec aliter, aut aliam ob cauſam in hominis naturam inquirit medicus, quàm vt eo rectiùs poßit artem ſuam inſtituere. Igi-*

*tur ea ſanè quæ ad nutritionis quidem argumentum ho-
minem tamen non pertinent ſiquidem tractet, in pere-
grino vtique argumento occupatus ſit. Quin imò mul-
ta ad hominis nutritionem pertinent, quæ tamen ipſa
à medici ſtudijs & diſciplina ſunt aliena. De multis
enim multa poſſunt diſputari; quæ hoc modo ſeſe ha-
beant an ſecus artis medicæ nihil prorsùs intereſt. Qua-
propter vt aliàs ita & heîc licet interdum medico in in-
veteratos receptosque errores quaſi conſentire, ſi illi
haud noceant arti, eorum autem aperta improbatio
turbet imperitos aut faſtidium moveat ægrotantibus.
Hinc autem manifeſtum cuivis eſt; à nobis quibus a-
nimus eſt de hominis ſolummodò nutritione agere, pri-
mùm minimè integram de nutritione ſcientiam, deinde
nec demonſtrationes exquiſitas eſſe exigendas. Inte-
gram certè ſcientiam non docebimus, qui partem ejus
tantùm tractandam nobis ſumimus. Demonſtrationes
verò perfectæ* περὶ τοῦ καθόλου *deque adæquato ſubjecto
par eſt inſtituantur. Aſt noſtræ nequaquam eiuſmo-
di eſſe poſſunt. Nam quæ de homine ſumus demon-
ſtraturi non illi ſoli conveniunt, ſed animalibus aut o-
mnibus aut pleriſque certè multis etiam aliis. Sunt au-
tem ejus generis tantùm non omnes demonſtrationes
quas habet ars medica. Quod jam olim rectè obſer-
vaverat Averroes, & alibi pluribus docebitur. Ita-
que nec vitio nobis verti debet quod demonſtremus*

nunc

nunc non ità vti philoſophia exigit, ſed ad leges medicæ artis. Certè id qui reprehendit non benè eſt inſtitutus ea quæ ad docendi diſcendique prudentiam attinent. Πεπαιδευμένου γάρ ἐστιν, *(vti eleganter Ariſtoteles)* ἐπὶ τοσοῦτον τ ἀκριβὲς ἐπιζητεῖν καθ' ἕκαστον γένος ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται. *Atqui* τὴν ἀκρίβειαν *aliam non patitur argumentum noſtrum. Quo ipſo tamen nolumus excuſationem petere dialecticis ineptiis aut longis declamationibus, quas nunc permulti pro demonſtrationibus venditant. Etſi enim minùs ſint exactæ medicorum demonſtrationes: non tamen niſi vno illo, quod non habeant* τὸ καθόλου πρώτων, *illis demonſtrationibus quas admittit naturalis philoſophia, inferiores eſſe debent. Si enim & alia abſint requiſita, meræ nugæ ſunt & collectiones ineptæ, non ſcientiã ſed errorem parientes.*

Hæc verò quum ità ſeſe habeant, nemo non videt & longè ampliorem & perfectiorem & elegantiorem denique eſſe eam de Nutritione doctrinam quam Naturalis philoſophia pollicetur, hac quam nos inſtituimus. Principiò enim quum nutritio omnis ſit continuata quædam ſubſtantiæ generatio, non eius tantùm quæ animata eſt ſed & ejus quæ anima caret, quod alibi contrà multos probatur; docendum vtique de illa eſt aliquid non minus vniverſaliter quàm de ſubſtantiali generatione. Porrò quum inſtrumentarii corporis nutritio ſingulare quid habeat à nutritione ſimilatium

 corpo-

corporum, in genere vtique etiam differendum fuerit, quæ ſit illa vis ità mirum in modum nutriens; quam quoniam animæ vegetativæ nomine appellamus vulgò, animæ illa ſive ſpecies ſive vis quæ qualiſve ſit eſt declarandum. Animata porro corpora non vno modo nutriuntur. aliter longè certè plantæ aliter animalia. Illæ enim rudiore quadam ratione: hæc verò multorum admirabiliumq́ue inſtrumentorum beneficio & parant ſibimetipſis alimentum & in ſuam ſubſtantiam convertunt. Itaque ſeorſim de Plantarum nutritione agendum: quomodo illa in plantis omnibus, quomodo in ſingulis plantarum ſpeciebus, in arboribus, in fruticibus, in herbis omnis generis, vſque ad ſpecies ſpecialiſsimas quas dicimus, exerceatur. Seorſim itidem agendum de Animalium nutritione. quæ enim toto differunt genere, ſeparatum etiam prorſus laborem exigunt. Differunt verò ita nutritio animalium plantarumq́ue. Eſt autem in animalibus quoque ferè infinita varietas ſive victum ſpectes externum, ſivè eam quæ intus in corporibus fit alimenti coctionem, ſive denique ipſam illam alimenti vltimam converſionem. Vndè & infinita ferè eſt varietas illarum partium quæ nutritionis officio ſunt deſtinatæ. Igitur exponendum, quâ in re conveniant, in quâ differant animalia, per genera & ſpecies ad omnium vſque infimas. Nimirùm quomodo alantur greſſilia, quomodo aquatilia, quomodo volatilia:

latilia; ſive ſint exſanguia ſive ſanguinea. Nec quomodo tantùm alantur, ſed & quare hoc non alio modo. Quod argumentum quàm latè pateat quamque ſit explicatu difficile; & nihilominus elegans per ſe liquet.

Iſta verò cum ſit doctrinæ de Nutritione ejus quam Naturalis philoſophia non autem Ars medica profitetur, conditio, profectò oppidò falluntur illi & fallunt alios, qui ubi fortè in communi aliquid de nutritione docuerunt; ſatis ſe feciſſe philoſophiæ deſiderio opinantur. Quin verò per omnis ordinis ſcriptores euntibus fatendum eſt; non tantùm neminem unum quæ huc pertinent omnia perſequutum ea via quà par erat, ſed nonnulla, inprimis quæ animalia attinent, inculta prorſus nunc jacere. Vnus Ariſtoteles, uti ingenio fuit maximo & incredibili diligentia, videtur ſanè omnia aggreſſus; cæterum id quod conatus expleverit nec ne haud temerè dixerim. certè multa jam deſiderantur in ſuperſtitibus ejus voluminibus. Enimverò communiſſimam nutritionis naturam, libro primo de ortu ac interitu; animæ nutrientis vim libro primo de anima; partes animalium nutritioni dicatas, cùm libris prioribus Hiſtoriæ tùm paſſim opere de partibus; nutritionem denique quæ in utero aut ovis fit in libris de generatione animalium expoſuit. Hiſtorica etiam nonnulla de animalium victu octavo Hiſtoriæ libro narravit. Philoſophiam autem ipſam cùm de victu ac

nutritione animalium externa illa ac potiſſima, tùm de nutritione plantarum, Ariſtotelis induſtria elaboratam, noſtra certè tempora non acceperunt. De Plantis res liquida eſt. Quod enim opus de plantis Ariſtotelis hodiè titulo circumfertur, id nomen mentiri ſoli imperiti ignorant. Tantùm quæ animalia attinent libris de generatione animalium comprehendi nonnulli autumant. Verumenimvero quantum hi fallantur, hinc patet. Primum enim naturalis vtique ſcientiæ munus eſt cauſſam rationemq́ue omnis victus, omnis alimenti coctionis quæ in corpore fit, excretionumq́ue naturalium exponere. At profectò alienum id eſt ab argumento de generatione animalium. Etſi enim iſthuc pertineat ea quæ ante fœtus excluſionem ſeu partum fit nutritio; quæ tamen poſtea demum inſtituitur eò non pertinet: & tamen externa illa nutritio longè potior eſt iſthac altera. Quare peccaſſet Ariſtoteles contrà ordinis leges, ſiquidem vno eodemq́ue loco vtrumque agere voluiſſet. Deindè, vbi quæſo eſt in noſtro illo opere de animalium generatione, quidquam quo victus illa maxima diverſitas ab ipſomet Ariſtotele peregregiè octavo hiſtoriæ libro enarrata, per ſuas cauſas doceatur? quod exigit philoſophia. Vbinam legitur quidquam, de omni quæ in animantibus fit coctione? Porrò non de externa ſed quæ ante partum eſt nutritione actum ſibi eſſe opere de generatione animalium ipſemet

ipſemet Ariſtoteles librum quartum finiens hiſce verbis ſatis oſtendit. Περὶ μὲν οὖν τῆς ἔσωθεν τροφῆς τῶν ζώων, καὶ τῆς θύραζε γενέσεως εἴρηται καὶ χωρὶς περὶ ἑκάστου καὶ κοινῇ περὶ πάντων. *Vlterius ipſe non vno loco pollicetur ſeſe in opere de Nutritione nonnulla expoſiturum; quorum in libris de Generatione animalium ne quidem verbulo meminit. Secundo de partibus animal. cap. 3. cùm de ſanguinis natura diſſeruiſſet, addit:* ſed quonam modo membra ex ſanguine ſua capiant incrementa, atq; etiam περὶ τροφῆς ὅλως, ἐν τοῖς περὶ γενέσεως καὶ ἑτέροις οἰκειότερόν ἐστι διελθεῖν. *Sane diſſeritur nonnihil de generatione partium ex ſanguine libro ſecundo de generatione animalium: aſt* περὶ τροφῆς ὅλως *nihil ibi. Scilicet quod illud exponere alteri alicui tractationi magis domeſticum ſit, huic verò minimè conveniat. Eodem de partib. libro cap. 7. ſcribit:* τὰ μὲν οὖν τῆς τροφῆς περιττώματα περὶ τὴν τῆς τροφῆς σκέψιν καὶ θεωρίαν οἰκείους ἔχει τοὺς λόγους· τίσι τε τῶν ζώων ὑπάρχει καὶ διὰ τίνας αἰτίας. τὰ δὲ περὶ σπέρματος καὶ γάλακτος ἐν τοῖς περὶ γενέσεως. *Diſtinxit ergò Ariſtoteles doctrinam de nutritione ab ea quæ eſt de generatione. Neque in noſtro de generatione opere quid exſtat de ciborum excrementis, quibuſnam illa animalibus naſcantur & quas ob cauſſas. Tertiò de partibus cap. 14. vbi dixiſſet;* partem aliam cibum ingeſtum complecti, aliam excrementum materiamque ſupervacuam capere debere: quarum actionum ut tempus diver-

verſum eſt, ſic loca etiam diverſa neceſſario haberi; *ſubnectit:* ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς περὶ γένεσιν καὶ τροφὴν οἰκειότερός ἐστιν ὁ διορισμός. *Aſt in libris de generatione attinguntur quidem hæc, accuratè tamen exponuntur minimè. Alibi ergo, vbi de Nutritione diſſerendi proprius locus eſt. Quarto de Partibus cap. 4.* Quemadmodum, *inquit*, animalia capiant alimentum, & quonam pacto per venas ex alimento ingeſto ſubeat eas partes quod in venas digeritur, ἐν τοῖς περὶ τὴν γένεσιν τῶν ζώων λεχθήσεται καὶ τροφήν. *Sanè quomodo in partes omnes corporis ſanguis diditur & in opere de animalium Generatione ex parte docetur: quomodo autem animalia capiant alimentum quove modo per venas meſenterij digeſtio fiat, ne quidem leviter ibi exponitur. In opere verô de Nutritione expeditum eſſe illud de tranſlatione alimenti concocti per lactes in venas atque ad cor teſtatur ipſemet libro de Somno cap. 3. adeoque ex illo opere ibi tranſcribit.* Τῆς μὲν οὖν θύραθεν τροφῆς εἰσιούσης εἰς τοὺς δεκτικοὺς τόπους γίνεται ἡ ἀναθυμίασις εἰς τὰς φλέβας, ἐκεῖ δὲ μεταβάλλουσα ἐξαιματοῦται καὶ πορεύεται ἐπὶ τὴν ἀρχήν. εἴρηται δὲ, *inquit*, περὶ τούτων ἐν τοῖς περὶ τροφῆς. νῦν δὲ ληπτέον ὑπὲρ αὐτῶν τούτου χάριν, ὅπως τὰς ἀρχὰς τῆς κινήσεως θεωρήσωμεν. *Vnde & hoc diſcimus, non promiſſum tantummodo ab Ariſtotele opus aliquod de Nutritione, verùm etiam confectum. Quid, quod in ipſo opere de Generatione animalium diſertis verbis*

bis accuratior de alimento doctrina in alium locum relegetur? Quum enim ſecundo ejus voluminis libro docuiſſet oſſa naſci ex materia quadam excrementitia, inde etiam poſtea ali & augeri, duplexque eſſe alimentum aliud nutrimenti aliud augmenti gratia; ſcribit: περὶ ὧν ὕστερον διοριστέον μᾶλλον. *Ibidem* Quam ob cauſam oſſa non ſemper capiant incrementum, poſtea, *inquit*, declarandum eſt. *De quibus nihil in libris illis legas: alibi ergo. Diſertiſſimus locus eſt libro 5 ac vltimo de generatione animal. cap. 4. adeoq; ferè ſub finem operis: quem ipſi vertem⁹, quod Theodori interpretatio obſcurior ſit.* De alimento autem quamcunque corporis partem ſubeunte intelligendum eſt, illud calore proprio concoqui: qui ſi agere nequeat depravari alitionem aut ſequi repletionem aut morbum. ſed de ejuſmodi cauſsâ accuratiùs poſtea dicendum ἐν τοῖς περὶ αὐξήσεως καὶ τροφῆς. *Doctrinam igitur de Nutritione ab illa quæ de generatione agit, non tantùm debere ſejungi, verùm etiam ab Ariſtotele id eſſe obſervatum, ex his quæ attulimus in medium, ſole clarius, niſi fallor, manifeſtum eſt. Pervenerit ne verò ad poſteros quoque ille Ariſtotelis labor an ſtatim interciderit, haud temerè affirmaverim. Sanè Iulius Cæſar Scaliger excellenti vir eruditione & judicio acerrimo, in animadverſionibus illis quas ad libros de Plantis Ariſtoteli vulgò*

adſcriptos exaravit, teſtatur, ex Arabico verſum vnum nos habere Ariſtotelis librum περὶ τροφῆς, *unde Galenus optimas quasq; ſententias tranſtulit in ſuos. Cæterum mihi quidem hactenus videre illum non contigit: vereor etiam vt ſit genuinus. Namque non meminit ejus vel Avicenna vel Averroes, vel Arabum ſcriptorum alius. Nec vno libello potuit pro dignitate tota animalium nutritio expediri; quæ non minùs ferè patet latè quam generatio. Tum verò Ariſtotelica de nutritione hominis aut animalium ſanguine præditorum ſententiæ multum in pleriſq; abeunt ab opinionibus Galeni, vt ex ſequentibus erit manifeſtum. Ejuſdem itaque notæ eſſe hunc librum cum ijs de plantis, itidem de Arabico Latinè verſis, fortè veroſimilius eſt. Certè Græcum aliquod opus Ariſtotelis hoc argumento Europa, pars orbis eruditior, hodiè non habet. Nec eſt qui memoret in Aſia deliteſcere: in tanta Aſiaticarum rerum peritiâ. Vt perijſſe nunc neceſſum ſit, ſi modò vnquam in poſterorum devenit manus. Laërtius in ſuo indice librorum Ariſtotelicorum huius non meminit. Sed ille juſto negligentior fuit in Ariſtotelicis. Marcus Tullius tamen quinto de finibus libro:* perſequutus eſt, *ait,* Ariſtoteles animantium omnium ortus, victus, figuras. *Apulejus etiam in Floridis, Apologia 1:* Legat veterum philoſophorum monumenta, tandem ut intelligat non me primùm hæc requiſi-

quiſiviſſe, ſed jampridem majores meos, Ariſtotelem dico & Theophraſtum, & Eudemum & Lyconem, cæteroſque Platonis minores. qui plurimos libros de genitu animalium, deque victu, deque particulis, deque omni differentiâ reliquerunt. *Sed ex Apuleij verbis non eſt colligere ab Ariſtotelene aliquid de victu ſit ſcriptum an ab alijs illis. Quin imò nihil ejus Apulejo viſum, videntur quæ ſequuntur verba oſtendere*: Legiſti profectò, Maxime, Ariſtotelis περὶ ζώων γενέσεως, περὶ ζώων ἀνατομῆς, περὶ ζώων ἱστορίας multijuga volumina, prætereà problemata innumera ejuſdem. *Opus certè περὶ τροφῆς non omiſiſſet ſi fuiſſet & illud æquè cognitum. Cicero quoque fortè non ipſum de victu opus legerat ſed ejus titulum, Andronici teſtimonio: ex cujus ſcripto de Ariſtotelicis libris & diſciplina omnem illum Piſonis ſermonem deſcriptum eſſe, haud ſine cauſſa ſuſpicatur Octavianus Ferrarius. Apud alios porrò ſive Græcos ſive Latinos veteres, ne Galeno quidem ipſo excepto, altum de ejuſmodi labore Ariſtotelico ſilentium eſt. Tantùm Græcus interpres libri de motu animalium quod decimo capite dicitur:* Vtrum ſemper idem ſit ſpiritus, an ſemper diverſus efficiatur, alius eſt ſermo: *ſcribit ad librum de alimento pertinere. Sed neque hoc eſt aſſerere quod liber ille exſtet, ſed potiùs juſtum argumenti locum oſtendere.*

Porrò nec id ſatis conſtat, an quis veterum Ariſtotelis ſectatorum materiam hanc tradere aggreſſus ſit. Scripſerunt enim multi quidem, magiſtri exemplo, de omni animantium naturâ: Theophraſtus, Strato, Eudemus, Clearchus: ſed neque Laërtius in recenſione ſcriptorum Theophraſti ac Stratonis, neque alius, quod ſciam, quiſquã inſigne aliquod de nutritione volumen ab his viris pfectũ memorat. Poſt illos ſtatim defeciſſe gloriam Peripateticæ diſciplinæ notum eſt. Itaque nemo ſivè Græcorum ſive Arabum, quod ab hiſtoria adeoque experientiâ naturalium rerum deſtituerentur, vel conatus huc attulit: quin imò in plæriſq; neglecto Ariſtotele Galenum, ſola eius ducti auctoritate, ſunt ſecuti. Quod profectò haud decet philoſophum hominem cui experientia ac ratio principium ſcientiæ eſſe debet, autoritas ornamentum aut quaſi ſuperpondium. Inter Latinos quoque ſequioris ætatis ſcriptores non niſi unus Albertus Magnus ſtudium huc contulit. Verùm ille omnium animantium victum ne attigit quidem, de homine quoque plæraq; omiſit; in aliis ab Ariſtotelis verâ philoſophandi ratione itidem ſæpè diſcedit. Extra verò Peripatum alia philoſophorum ſchola quidnam operæ pretij fecerit, quæ totam illam de animantibus contemplationem tantùm non prorſus neglexit? Cæterùm & poſt renatas literas humaniores, etſi multa ſint iterum priſtinam in lucem revocata, multa etiam

novi-

noviter inventa, nemo tamen prout philoſophia exigit operam huic argumento hactenus navavit. Vnus idipſum inſtituit vir inter paucos memorandus Franciſcus Bonamicus, quinque libris de Alimento conſcriptis, omnigenâ ſanè & accuratâ eruditione longè refertiſſimis. Aſt primò de vno ferè homine diſſerit: de aliorum verò animantium ſive exſanguium ſive ſanguine præditorum victu & alitione nihil quidquam agit. Deindè multa negligit quæ ad hominis nutritionem omninò pertinent: multa contrà admiſcet docta quidem & elegantia attamen ab iſthoc loco aliena. Quorum nihil in philoſophico quodam & acroamatico ſcripto temerè committendum eſt. Ariſtoteles profectò commiſit nunquam.

Ex quibus apparet hoc quidem loco mancam eſſe philoſophorum doctrinam. Vt fieri ſolet plærumque vbi ab Ariſtotele deſtituimur. Itaque palma in medio adhuc poſita eſt, ſi qui hoc in ſtadio ſe velint exercere. Accipere autem non parùm in eum finem adjumenti jam tum licet ex ipſo Ariſtotele: vt qui in hiſtorico opere enarraverit multa, cùm de partibus omnis generis animalium nutritioni inſervientibus, tùm de externa illa victus ratione. His enim ſi nonnulla, quæ poſtera ætas, inprimis verò Anatomicorum noſtrorum induſtria obſervavit, addantur, accedatq́; diligens rurſus eorum quæ de victu animalium in ſenſus incurrunt, in-

quiſitio: parùm omninò in nutritionis hiſtoriâ deſiderabitur. Et tamen hiſtoria exhibet nobis principia ipſius philoſophiæ atque ſcientiæ. Non minus autem petere multa licet ex Ariſtotele eorum quæ ad ſcientiam ipſam faciunt. Quæ enim opere de partibus, de vſu partium liquidarum ac ſolidarum ad nutritionem facientium: in libris item de generatione, de nutritione iſthac internâ, diſſeruntur: illa hominem non ſtupidum facilè manuducent ad vberiorem penitioremq́ ſcientiam comparandam. Non ſtupidum autem appello, qui & ingenij dotibus & demonſtrandi peritiâ in Ariſtotelis æmulationem evectus eſt. Sine enim his alis, vti ità loquar, hic volare ἀδύνατον *eſt. Debetur autem (vt etiam hoc addam) huic doctrinæ dubio procul locus non multò poſt doctrinam de generatione: partim quoniam nutritio eſt continuata quædam generatio, partim verò quoniam cùm ipſa generatione occulta quædam in vtero, & ovis avium ac piſcium, adeoque prima omnino nutritio conjungitur. Id quod & ab Ariſtotele ipſomet fortè fuit obſervatum. Neque enim alia temere cauſa poteſt reddi, quur in verbis ſupra citatis adeo frequenter nutritionis generationiſq́ doctrinæ vno loco fiat mentio.*

Cæterum vt philoſophica iſthæc ampla ac lata de nutritione doctrina inculta adeo eſt hodiè: ità contrà omni ſemper tempore quæ hominem attinent haud pauci atti-

ci attigerunt. Namque & medici id coacti ſunt facere: quod id neceßitate quadam artis ſcopus exigat: & philoſophi, aut ſi qui alij ſapientiam profeßi, turpe crediderunt ignorare illud quo homo vitam ſuam tuetur. Quare certatim videntur huic doctrinæ incubuiſſe, & hi & illi. Non idem tamen omnes ſenſerunt, ſed iverunt in ſententias adverſißimas; nec vnâ eademque ratione doctrinam hanc aggreßi ſunt. Antiquißima eorum quæ hoc argumentum tangunt, ac nunc ſuperant monumenta, Hippocrati tribuuntur. Nec tamen vnus aliquis integer liber in illa materia occupatur: tantùm paßim ſparguntur multa quæ huc faciant. Conſtat verò & aliàs alibiq; latiùs demonſtrabitur, illa quæ vno Hippocratis nomine circumferuntur, nequaquam vnius hominis quin ne vnius quidem ſcholæ eſſe, ſed à diverſißimis profecta præ vetuſtate & ſimilitudine quadam in vnius Hippocratis nomen coaluiſſe. Certè quæ de nutritione in ijs leguntur, variorum & quidem adverſantium ſibi mutuò ſcriptorum eſſe, vna illa inſignis opinionum quam de vna eademque re obſervare eſt, multitudo atque diverſitas demonſtraverit. Quapropter neque tempus fruſtrà teremus, neque ingenium fatigabimus, multorum more, in conciliandis illis adverſißimis ſententijs. Quum tamen & vetuſtate ſuâ, & Hippocratico nomine, haud parvam mereantur auctoritatem; excutiendæ liberè & examinandæ ſunt.

Saltim

Saltim ne auctoritate ſua errores pariant imperitioriq́ lectori faciant fucum. Poſtilla ſuperant etiam nonnulla de hominis nutritione in Platonis Timæo. Nam quod Timæo ipſi adſcribitur, itidem, meo quidem judicio, mentitur titulum, atque potius de Platonis Timæo transſcriptum eſt: quapropter à nobis ne memorabitur quidem. Sed quæ in Platone ipſo exſtant, illa etſi proferantur ſine vlla probatione, quâ ſine nihil temere eſt credendum, adeoque poſſint videri contemnenda, attamen & viri exiſtimatio & quod Galenus noſter Platonis ſectator voluerit videri, poſtulant ſi nihil aliud certè examen accuratius. Turpe ſcil. eſt maximorum ſententias hominum ſupercilioſo quodam contemptu præterire. Ex Ariſtotele plura & magis ſibi conſtantia datur petere. Licet enim ejus opus de Nutritione deſideretur; quæ tamen de partibus animalium perfectiorum ad nutritionem facientium ſcribit cùm in hiſtoriâ tàm in opere de partibus, quæ item diſſerit de nutritione animalium eorumdem in vtero ſecundo & quarto libro de generatione; illa omnia mirificè illuſtrant hominis naturam: quippe quum homo in perfectiſſimorum animalium numero ſit, atque à reliquis, ratione quidem nutritionis, parùm differat. Accedit quod Ariſtotelicæ ſententiæ multùm veriſimilitudinis polliceantur, partim ob exquiſitiſſimum viri judicium nemini non doctiori laudatum, partim propter magnam

omnium

omnium animalium experientiam. Quâ cum multi deſtituti fuerint, qui de homine ſcribere ſunt aggreſſi, ne quidem de vno homine potuerunt, prout par erat, commentari. Ariſtotelis ævo proximi ex Medicis Praxagoras cumprimis huiusq; diſcipulus Herophilus nec non Eraſiſtratus, quiq; illos ætate demùm Pompeÿ ſecutus eſt Aſclepiades, & hoc quoque multò junior Athenæus Attalenſis, in hoc argumento itá fuerunt occupati, vt neque cum majoribus neque cum poſteris neque demum inter ſeſe conſenſerint. Cum autem ſcripta illorum omnia interciderint, nudas tantùm ſententias atque opiniones Galenus & alÿ nobis conſervarunt. Quæ hodiè quidem paucos defenſores habent: merentur tamen ſub liberum examen etiamnum vocari, cùm veritatis ſtudio iſthuc exigente, tùm ob inſignem eorum auctoritatem quâ olim in ſcholis medicis floruerunt. Pluribus rem omnem hanc perſequutus eſt magnoq; ſtudio ille artis noſtræ princeps Galenus. Non vno quidem opere, ſparſim tamen in plæriſq; ſuis ſcriptis. Quæ inter potiſſimum tamen huc pertinent Libri de vſu partium, de facultatibus naturalibus, de natura humana, de atra bile, de eo quod ſanguis in arteriis contineatur. Quanquam verò ejus dogmata haud parùm abeant à placitis eorum quæ ætatem ipſius præceſſerunt, tàm probabilia tamen illa viſa ſunt poſteris, vt plurimis pòſt ſeculis vix vllus contra vel mutirit. Vnus enim Averroës

dubitare de nonnullis eſt auſus. Reliqui præter illa à Galeno accepta vel parùm vel nihil nos docent. Omnibus hæreſi quadam ità aſtrictis Galeno, vt piaculum crediderint, medicinam profeſſum vel latum, quod ajunt, vnguem ab illo maximo medico recedere: philoſophum autem medico non credere in iis quæ ſcire maximè medicorum intereſt. At ſuperiore ſeculo permulta à viris doctiſſimis ſunt in controverſiam vocata, multa item nova in medium propoſita; quorum nihil vel in Galeno, vel in Ariſtotele, vel in Hippocrate vel in aliis legas. Ex eo, quæ antè longè firmiſſima habita, nunc perdubia, quædam fortaſſis & falſa eſſe deprehenſa ſunt.

In tanto autem doctiſſimorum diſſenſu quàm difficile ſit veritatem invenire, manifeſtum eſt. Et tamen interponere judicium hic ſuum debet, quicunque ſcientiam ac veritatem profitetur. Nam recenſere ſolùm ſententias ſine adhibitâ cenſurâ, non eſt docere ſed narrare. Nec licet hîc ſolo antiquitatis argumento niti, quaſi veriſſima ſint citrà dubium quæ receptiſſima. Quantùm enim in veritatis ſcrutinio ponderis habeat conſentientium numerus, & per ſe notum eſt, & accuratè alibi à nobis eſt diſputatum. Creſcere ſcilicet & hodiè ac proficere ſcientiæ poſſunt non minus atque olim. Quum enim principia ſcientiarum ab experientiâ dependeant, experientiam autem tempus

dili-

diligensq́ obſervatio augeat, ſubinde fontes novi ſcientiis & condendis & corrigendis aperiuntur. Quod in hoc noſtro quoque argumento contigiſſe non mirum profectò eſt. Quippe quum in diſſecandis atque explorandis internis hominum partibus numquam à condito hoc mundo illa fuerit diligentia adhibita, quæ cum noſtræ ætatis ſtudio poßit contendere. Eapropter quantumvis arduum ac pergrave ſit inſtitutum meum, ſine ullo tamen partium ſine ullo doctorum favore progredi me jubet, cùm veritatis illa & ſitis & reverentia quâ teneor, tùm ſtudium publici boni, cui me ſacramento aſtrinxi. Dißimulare enim veritatem intellectam, aut præ cujuſquam amore prodere nefas duco. Majorq́ indubiè veri quàm vel calumniæ vel invidiæ habenda ratio eſt. Tùm verò eam fiduciam concepi, neminem doctiorem æquioremq́ mihi ſuccenſurum, ſi quæ à popularibus ſenſibus abhorrentia, novaq́ & hactenus incomprehenſa, in medium protulerim. Neque verò nomen hæreſi dedi: aut anxius ſum, ne ſi in nonnullis à Galeno diſſenſero Galenicus non audiam. Scio quippe eum eſſe verum Galeni ſectatorem, qui poſthabito ſectæ ſtudio non quid quis, ſive Galenus ſive Hippocrates ſive Ariſtoteles dixerit, attendit, ſed quur & quàm verè. Ipſemet Galenus, etſi alibi Hippocratem ceu omnis boni inventorem laudet, libro tamen quod animi mores ſequantur temperamentum corporis, *de*

 Hip-

Hippocrate ſcribere non dubitavit : Ego huic viro ut teſti non credo, ſed quod certas habeat firmaſque demonſtrationes. *Alibi & Hippocratis medicamentum in pleuritide reprehendit. Vbi vis à ſeſe removet partium ſtudiũ, veritatis ſuſcepto patrocinio.*

Cæterùm quantùm auctoritati hominum ſit tribuendum, ſingulari libello aliàs diſputavi : Quæ autem producturus ſum in mediũ, illa multam lucem ſpero allatura artis operibus. Namq; & plurimorum morborum conditio niſi fallor, his jactis fundamentis, apertius expediri, & curandi ratio planiore ac leviore via poterit inſtitui. Quo omnis medici de naturalibus rebus labor par eſt æſtimetur. Nec tamen non poterũt hæc & philoſophiæ inſervire. Namque præterquam quod interdum ex occaſione exſpatiandum latius fuerit, quæcunque de homine demonſtrabuntur, illa neutiquam ſoli illi competunt, ſed etiam alijs ſunt communia. Itaq; etiam adeo latæ demõſtrationes hæ omnes virtute ſunt, exiſtimo, vti & alia præter hominem multa comprehendant. Quo fit vti hæc doctrina tametſi primâ fronte, ad ſolum hominem videatur reſtricta, in receſſu tamen magnam partem ejus quæ de animalium eſt nutritione, philoſophiæ exhibeat. Adeo ſcilicet hæc connexa ſunt, vt de homine diſſeri rectè nequeat ab illo cui reliquorum animantium natura eſt incognita. Quod quoniam à multis vulgo nõ obſervatur, nõ eſt mirum fortaſſis tam

multis

multis erroribus circà hominis naturam nos vulgò agitari. Cæterùm quid nos præſtiterimus, aliorum eſto judicio commiſſum: tempus eſt rem ipſam aggredi.

De NUTRITIONE HOMINIS, LIBER PRIMVS.

CAPVT I. De Nutritionis variis acceptionibus.

NVTRITIONIS vocabulo non unum ſemper atque idem ſignificatur. Nutriri enim homo dicitur & quando cibum ore accipit, & quando ultimi alimenti in partes corporis fit converſio. Differunt verò hæc multum. Fieri enim poteſt ut homo comedat quidem cibum bonum eumque in ventriculum demittat, in corporis tamen partes nihil ejus tranſmutetur, ſed ἀτροφία corp⁹ conficiatur ac contabeſcat. Quod contingere videmus in tabe, in febre hectica, in alijs quam multis affectibus. Contra

Nutritio multa ſignificat.

etiam verum eſt converti alimentum in corpus humanum tùm quando nihil comeditur. Scil. ſunt qui tametſi longo tempore nihil cibi acceperint, adeoque hoc modo non ampliùs nutriantur, videantur tamen converſione illa atque altera illa nutritione non deſtitui. Porro quum converſio iſthæc fiat interdum cum corporis incremento, hinc & illa accretio corporis nonnunquam Nutritionis voce comprehenditur. Et tamen non eam idem eſſe cum illa converſione argumento eſt, quod converſio illa plærumque fiat ſine omni incremento. Vnde & ab Ariſtotele & Galeno & alijs vulgo plærumque nutritio & auctio ceu duo diverſa conſiderantur.

Nutrimentum etiam variè accipitur.

Non minus ambiguæ ſignificationis ſunt voces Nutrimentũ & alimentum. Primò enim cibus omnis alimentum dicitur. Secundò id quod ex cibis conſit, quodq; proximè in corpus noſtrum tranſmutatur: & quidem ſive inde creſcat corpus ſive non creſcat. Prima enim ſignificatione omnis quæ de cibis inſtituitur tractatio aliàs de alimentis ſolet inſcribi. At multi cibi parùm alunt corpus aut parum illi roboris addunt.

Voces illæ ſunt ex numero earum quæ ad vnum dicuntur.

Quanquam verò hæc ità ſeſe habeant, non tamen mera eſt in vocibus illis ὁμωνυμία. In omnibus enim illis ſignificatis eſt aliquid ferè commune, propter quod iſthæc vocabula de tam multis ac diverſis queant prædicari. Itaque accuratè conſiderantibus videntur voces illæ ex earum eſſe numero quæ Ariſtoteli πρὸς ἕν, ἀφ᾽ ἑνὸς, πρὸς μίαν φύσιν, πρὸς μίαν ἀρχὴν & πρὸς τὸ αὐτὸ τὸ εἶδος, vulgò nunc ſcholis analoga ſecundum attributionem, nuncupantur. Quarum ea eſt natura, ut vox maxi-

maximè quidem propriè unum aliquid notet; denotet tamen & alia, propterea quod illa aliquatenus atq; ordine quodã pertineant ad iſthuc primum & potiſſimum. Quomodo ſanum de homine, de medicamento, de urina, de colore prædicatur. In quibus omnibus eſt quidem ſanè ratio multiplex; eo tamen ordine, ut propriè magis ac primariò ſanum de homine prædicetur: reliqua dicantur ſana quod ſanitatem illam corporis vel oſtendant vel tueantur. Ad eundem modum Nutritio primò magiſque formaliter videtur eſſe illa pereuntium partium corporis noſtri continua latenſque reſtitutio; Alimentum quoque aut nutrimentum, id quod in ſubſtantiam corporis noſtri ità proximè tranſmutatur. Secundariò autem Nutritio eſt illa præparatio cibi potuſque in propriè dictum alimentum. Quæ quaſi via quædam eſt ad nutritionem illam primariam. Alimentum quoque ſecundariò eſt omne quod in uſum veri alimenti adſumitur. etſi multum ejus abeat in excrementum, atque uſum nullum præbeat. Tertio ordine Nutritio ipſam quoque auctionem corporis: & nutrimentum, id quod in augmentum cedit, comprehendit. Fit autem hoc quoniam nulla auctio fit niſi unà cùm nutritione: neque quidquam eſt quo poſſit augeri corpus, quin idem ſit verum nutrimentum. Et tamen aliàs nutritur corpus etiam quando non amplius creſcit: & nutrimentum nobis eſt id quo nihil capimus incrementi.

Accipiuntur autem voces illæ tàm diversâ ſignificatione perfrequenter, cùm à veteribus tùm à recentioribus. Quapropter ſæpè & pugnantia videntur

dicere

dicere. Non dicunt tamen. Quod de una eademque re non loquantur ſemper ſed modo de hac primaria modo de illa ſecundariâ nutritione. Cujus rei exempla plurima in medium adducere facilè fuerit. Sed neque inſtituti id ratio permittit, neque operæ videtur pretium fore. Quum hujuſmodi quam difficultatem ſolvere ferè ſit cujuſlibet.

De omni nutritione hominis agendum hîc eſt.

Quoniam verò, etſi tam diverſa notet nutritio atque nutrimentum, ad unam tamen naturam referuntur illa diverſa omnia, manifeſtum eſt ſive cui de omnium animantium, ſive verò de hominis duntaxat nutritione agere propoſitum eſt, illi omnia æquè eſſe expedienda, quæ aut primariò aut ſecundariò illis vocibus denotantur, non verò ſolùm in his aut illis commorandum. Nam ὁμώνυμα quidem ad unam ſcientiam minimè pertinent: quippe quæ nihil præter nudum nomen habeant commune: Analogorum tamen horum (loquar enim cum ſcholis noſtris) quæ ſecundum attributionem dicuntur, longè alia eſt ratio. Quum enim in his omnia unius primarij non nomen tantùm ſed & eſſentiam quadammodo participent: non poſſunt profectò illa poſteriora accuratè cognoſci, illo primo incognito. Sed neque primum illud planè ſcitur niſi ea quæ tota ſunt propter ipſum, cognoſcantur. Quemadmodum nauta quid ſit nequit ſciri ſi neſciatur quid ſit navigium. Obſervavit autem idipſum de ijs quæ ad unum dicuntur jamdudum Ariſtoteles. In hæc enim verba ſcribit ille: *Quemadmodum ſanorium omnium una ſcientia eſt, itâ eſt & de cæteris:* οὐ γὰρ μόνον τῶν καθ' ἓν λεγομένων ἐπιστήμης ἐστὶ θεωρῆσαι μιᾶς ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς μίαν λεγομένων φύσιν. καὶ γὰρ

ταῦτα

ταῦτα τρόπον τινὰ λέγεται καθ' ἕν. Non enim ſolùm eorum quæ ad vnum dicuntur vnius eſt ſcientiæ ſpeculari, verùm etiam eorum quæ ad vnam naturam dicuntur. Etenim hæc etiam quodammodo ſecundum vnum dicuntur. Accedit quòd tota victus ratio, coctioque alimenti in corpore, ac demum ejus in corpus tranſmutatio, unum aliquod totum conſtituant. Quorum primum & ſecundum eſt tanquam via ad tertium ceu ſcopum obtinendum. Quæ autem ita ſeſe habent, illa etiam ab uno eodemque artifice exponi debent; niſi nimis longè abeant priora illa à poſterioribus. Tum enim ſecus fieri potius debet. Quâ de re nunc dicendi locus non eſt. Cæterùm ſi & auctoritas exemplumque doctiorum valet quidquam, ut ſanè valet, præivit nos hâc parte Ariſtoteles. Ex ijs enim locis, ubi quidnam egerit in opere περὶ τροφῆς τῶν ζώων, ipſe profitetur, quæ magnam partem in introductione adduximus, manifeſtò apparet, ab illo in iſthoc opere de omni prorſus Nutritione & auctione dictum eſſe, non autem de primâ tantùm vel ſecundâ ſolâ. Namque *l. 2. de partibus, cap. 3.* affirmat ibi actum, *quonam modo membra ex ſanguine ſua capiant incrementa & ſimpliciter de nutritione*. at c. 7. ejus d. l. ſcribit, ad illam doctrinam pertinere & tractationem de excrementis alimentorum. Quam doctrinam eòdem amandat, *l. 1. de part. c. 14. Quarto verò de partibus c. 4.* ejuſdem doctrinæ ſcribit eſſe, quomodo animalia capiant alimentum, quomodove illud ſubeat venas. Eodem περὶ τροφῆς opere teſtatur alibi, agendum eſſe *qur oſſa non ſemper capiant incrementum.* Omitto alia teſtimonia. Nec verò Ariſtoteles non idem obſervavit etiam in libris de animalium generatione. Eſt enim

& illa vox πολίσημ☉. Ac tametſi propriè generatio animalis fiat, quum fœtus producitur; dicitur tamen & pater generare, quum ſemen fœcundum utero infunditur. Quanquam minus propriè hoc ſit generare. Neque enim audiendus temerè vir doctiſſimus Thomas Fienus: quando libro de *fœtus formatrice cauſsâ* contra communem loquendi & ſentiendi uſum generationem abſolvi affirmat productione ſeminis. Cæterùm etſi tam diverſum quid ſit generatio, egit tamen Ariſtoteles uno eodemque opere, de partibus generationi dicatis utroque in ſexu, de ſeminis ac menſtruorum naturâ, de ipsâ conſtitutione fœtus in utero, ejuſque in lucem productione. Quæ omnia unum totum opus perfectæ generationis complent: omnia item generationis voce ſolent venire, aliter atque aliter acceptâ ejus ſignificatione.

Caput II.

Hominem nutriri probatur.

Hominem alimentis veſci & creſcere certum eſt.

Expedita vocum ambiguitate, quumque ſatis conſtet de omni planè nutritione hominis diſſerendum nobis eſſe: conſequens eſt ad rem ipſam venire. Ante tamen quàm de ratione nutriendi agatur; initio videndũ, nutriatur ne homo nec ne, & quidem nutritione variâ; prout illa vox diverſimode accipitur. Stultũ enim fuerit inquirere, quomodo nutritio fiat, ſi nec conſtet an aliqua fiat. Cæterùm fortè & ſtultum fuerit dubitare, an homo nutriatur, ſi per nutritionem intelli-

telligas vel cibi potuſque acceptionem quæ ore fit, vel incrementum corporis:nec minus ſtultum id multis probare. Stultum ſcilicet ferè eſt ſtultas dubitationes ſolvere. Nemini autem, qui ſanis eſt ſenſibus, non exploratiſſimum eſt, edere hominem & bibere, & quidem neceſſitate quadam impellente: eundemque ex admodum parvulo in proceram uſque ſtaturam creſcere. Hactenus itaque nutriri hominem extra omnem eſt controverſiam. Quum verò nutritio primariò ſignificet pereuntis alicujus ſubſtantiæ aliquam, quæ ſenſim fiat, in integrum reſtitutionem; fortaſſis haud immeritò caret dubitatione, pereantne ita ſenſim partes corporis humani, & an ſenſim illæ iterum producantur, adeoque an ad illum modum homo nutriatur necne. Neque enim ſenſibus videtur hoc æquè eſſe exploratum. Quin imò plebi fortè haud temerè perſuaſeris hoc: quæ tamen aliàs non dubitat nutriri hominem, hoc eſt, illum edere, bibere, atq; incrementum capere. *Dubitatur an nutritio primaria in homine habeat locum.*

Videntur verò & rationes multæ vix admittere hujuſmodi nutritionem, quòd nequaquam ſit veroſimile aut ſenſim perire corpus, aut ſenſim reſtitui. Quorum utrumque nutritio iſthæc dicit. Principio enim, ſi corpus hominis perit, aut in nihilum abit id quod perit: aut viciſſim in aliam aliquam partem mutatur: aut denique abit in aliquid quod nulli amplius eſt uſui. Nihil autem horum factu videtur eſſe poſſibile. Nam in nihilum quidem nihil tranſit. Sed neque omne quod perit, in aliam partem tranſmutari quis dixerit. Vtpote quum ex communi ſententiâ nutrimentum ore dicitur accipi in reſtitutio- *Hominem non ità nutriri probatur.* *Arg. I.*

nem partium. Quod utique eſſet falſum, ſi pars omnis corrupta alteri cedat in nutrimentum. Si verò in aliud quid prorſus inutile corruptio fit, aut manet illud in corpore, aut ejicitur è corpore. Si ejicitur, quando, quomodo, quâ viâ id fiet? Excerni enim nonnihil quidem certum eſt; excrementa autem illa cibi & potus videntur eſſe recrementa tantùm, non partium corruptarum reliquiæ. Sed nec in corpore manet: tumeret enim corpus hujuſmodi recrementis & ægrotaret. Nihil autem eorum in ſanis corporibus ſive vivis ſive mortuis vel oculatiſſimo licet deprehendere.

Arg.II. Secundò. Si ſenſim ita corrumpuntur partes, quid eſt quod ita illas corrumpit? Omne enim quod fit, à cauſsâ quadam fit efficiente ſingula. Atqui non quælibet pars ſeipſam corrumpit: nihil enim agit in ſeipſum. Nec una pars aliam corrumpit: unitæ enim ſunt ut integrum quid conſtituant. Cauſſa verò externa non apparet, quæ intus in corpore poſſit partes illas deterere.

Arg.III. Tertio. Videtur & ſenſibus adverſari illa partium corruptio. Non enim viſum eſt alicui vel oſſa perijſſe, vel manum, vel caput; eaque iterum renata eſſe. Contrà verò in ſeram uſque ſenectutem cernimus illam faciei ex. gr. conformationem manere, quæ fuit à primo uſque ortu. Manent imò & vitia corporum per omnem ætatem. Mutatio ergò nulla fit.

Arg. IV. Quartò. Fieri non poteſt ut maneat idem homo per omnem ætatem, ſi partium iſthæc fiat mutatio. Conſtituitur ſiquidem homo animâ & corpore. Idem ergò homo eſt, qui animam eandem numerò, idem-

rò, idemque numerò corpus retinet. At partibus mutatis non manet idem corpus. Ergò nec idem homo. Quo nihil dictu videtur abſurdius.

Quintò. Quòd ſi ad eum modum corrumpuntur partes, minus benè proviſum eſt homini quàm alicui lapidi ac metallo. Neque enim aut metallum aut lapis aliquis ita ſenſim corrumpitur. Quod & ſenſus docent, & nemo audet negare. Melius autem proviſum eſſe ſubſtantiæ alicui rudi & ignobili, quàm homini, contra naturæ providentiam pugnat: quæ optima optimè ſemper curat. *Arg. V.*

Videtur ſextò & materia nulla eſſe, unde poſſint de novo fieri partes. Sanè creditur fieri illas ex alimento quod ore capitur. At minimè ſe ita rem habere, inde liquet: Primò quod multi homines inveniantur diutiſſimè cibo omni abſtinere, pergente illâ interim, uti exiſtimatur, latente corruptione: Deinde quòd incredibile ſit ex herbis & carne bubulâ aut vitulinâ aliorumque animalium confieri corpus humanum: mutaretur enim bellua in hominem. *Arg. VI.*

Vltimò. Quænam illa eſt cauſſa quæ iterum generat partes? Calorem id facere minimè eſt credibile: hic enim exiſtimatur illas corrumpere. Idem autem non corrumpit ſimul & generat. Sine calore autem concoquente nulla effici pars poteſt vel ab ipsâ animâ. *Arg. VII.*

Quanquam verò hæc argumenta perquam plauſibilia videantur, omninò tamen verum eſt hominem verè nutriri, adeoque corpori ejus ſenſim aliquid decedere, ſenſim iterum renaſci. Renaſci autem ex ali- *Hominē tamen ità nutriri demōſtratur.*

 mento

mento ore aſſumpto, ſed quod in corpore humano antè varias ſubeat mutationes & coctiones. Primò enim calorem hominis innatum igneæ naturæ ac perpetuo in fluxu eſſe, ſi quando ſe habet ſecundum naturam, adeoque perpetuò interire, perpetuò iterum renaſci, aliàs oſtenditur. Hunc autem ex alimento ore aſſumpto refici, argumento eſt, quòd niſi homo edat bibatque, tandem calor ille igneus intereat prorſus: quo mors hominis definitur.

Porrò & ſanguinem conſumi ac reſtitui, illud docet, quòd certum ſit ex alimento ore aſſumpto fieri ſanguinem, idque quotidie; qui niſi iterum conſumeretur, in ingentem nimis copiam excreſceret. Quod tamen minimè fieri obſervamus.

Præterea & pinguedinem & carnem hanc pati viciſſitudinem, liquet inde: quod dum aut cibus non aſſumitur, aut aſſumptus nō rectè coquitur, totum corpus ſtatim emacietur, ita ut præter fibras ac vaſa in muſculoſis partibus vix quidquam maneat. Quæ contrà nitidæ & ſucci ſunt plenæ, concoctione cibi aſſumpti rectè ſeſe habente.

Aliæ partes an itidem ita pereant ac reſtituantur, nunc diſputandi locus nō eſt. Satis eſt probâſſe, hominem non augeri tantùm ex alimento aſſumpto, verùm revera etiam nutriri, ſi nō ſecundùm omnes, ſaltem ſecundùm aliquas partes. Poteſt autem breviter id etiam ita oſtendi. Hominem comedere & bibere, imò appetere cibum ac potū etiam quando nō amplius incrementum ullum capit, certum eſt. Certū etiam eſt illa ore aſſumpta mutari. Ergò aut tota abeunt in excrementa aut

tà aut mutantur ex parte in aliquid utile. Prius abſurdum eſt: fruſtra enim eſſet aſſumptio cibi. Natura autem nihil fruſtra agit. Poſterius verò ſi eſt verum, ut debet eſſe verum, aut manet illud vtile aut conſumitur: ſi manet, in molem aſſurgeret adeoque creſceret corpus, quod eſt contra id quod poſuimus. Si autem non manet. Fit ergò conſumptio & reſtitutio, adeoque fit nutritio. Quod erat probandum.

Ad ea verò quæ objecta ſunt, infrà quidem latius reſpondebitur. Etiam hîc tamen quaſi in anteceſſum id breviter ac paucis fieri, forte pretium operæ fuerit. Itaque in primo argumento notandum, non omne quod perit, neceſſum eſſe ut pereat tranſmutatione quadam ſecundùm ſubſtantiam, ſed nonnunquam quid perire mutatione locali, dum evaneſcit, nec manet ubi eſſe debebat Notandum deinde, non eſſe abſurdum: aliquam ſaltim partem in aliquam aliam tranſmutari. Pinguedinem enim ita abire identidem in alimentum corporis, aliàs probabitur. Nec tamen nos aſſerimus id fieri & de alijs. Quapropter fatemur mutari quaſdam partes corporis noſtri inque inutile quid abire. At recrementa illa dicimus rejici ex corpore partim per alvum, partim per veſicam, partim per cutis ſpiracula, partim per alios meatus. Nequaquam enim verum eſt per alvum & veſicam ſola ciborum recrementa rejici. Quod argumentum illud volebat.

Reſponſio ad argumenta negativa

Ad I.

Secundum argumentum rectè dicit: quod corrumpitur, ab externâ corrumpi cauſsâ. Iterum autem

Ad II.

tem

tem obſervandum, non fortaſſis omne quod perit adeoque indiget reſtitutione, corrumpi, ſed & evaneſcere nonnihil ſuapte ſponte. Quod fortè fit circa calidum nativum. Ignis enim avolat & in auras evaneſcit ingenitâ levitate. Fatemur tamen corrumpi ſenſim nonnullas corporis partes. Corrumpit autem calor nimius, qui partibus quas corrumpit externus eſt, etſi non ſit extra totum corpus. Etſi verò ignis nativus cum alijs partibus ſit unitus, non tamen ita eſt unitus, ut in partes agere nequeat. Multa enim ſunt unita in unum corpus, nec tamen omni ex parte unum ſunt. Aliud ſcilicet vnum eſt, aliud ſimplex. Quoniam hoc omnem excludit diſſimilitudinem; illud non.

Ad III. Quod tertio loco allatum eſt: non viſum eſſe manum aut caput perijſſe iterumque renatum: verum ſanè eſt. At hinc deduci nihil contra propoſitum poteſt. Nam ſenſim & occultè diximus fieri aliquam partium nonnullarum corporis tùm interitum tùm regenerationem. Imò ut occultè id fiat, nutritionis naturam exigere confeſſi ſumus. Dum verò ſenſim nonnihil perit, tantundem verò ſenſim reſtituitur, tandē totum novum reddi poteſt, vt mutationis momentum tamen lateat. Quomodo flumen Albis videtur ſemper idem eſſe, qui tamen ſemper in Oceanum exoneratur aliquâ ſui parte, alibi æquali portione affluente.

Ad IV. Porrò fatemur & nos, hominem qui ita nutritur, non prorſus omnique ex parte ità unum eundemque manere, ſicut illud ſemper idem eſt quod nullam ſubit mutationē. At verò inde nō ſequitur, nullo modo i-

dò idem corpus remanere, quod ita mutatur. Sunt enim multæ unitatis atque idemtitatis ſpecies, multæ differentiæ. Quâ de re infra latius dicetur. Patet autem vel ex his paucis quid ad quartam objectionem ſit reſpondendum.

Præterea etſi diutius poſſint ſupereſſe lapides quàm animalia aut homo, minuſque illi ſint corruptioni obnoxij, quod nos largimur: nequaquam tamen hinc colligendum eſt, minus ergo bene proſpectum eſſe homini quàm lapidi. Quod quinto argumento urgebatur. Non enim diuturnitate metienda perfectio rerum eſt, ſed agendi virtute. Sanè vincit lapis corpus humanum durabilitate: longè tamen ſuperatur lapis ab homine nutriendi ſeipſum, ſentiendi, intelligendique facultate. Omnia uni largiri noluit natura. Nec ex re fuit. Quod demonſtrare latius hujus loci non eſt. *Ad V.*

Vlterius nec ſexta objectio magnum pondus habet. Quod enim ultimo ceu abſurdum habebatur, carnem bubulam in humanam mutari, abſurditatis habet nihil. Ea enim eſt conditio tranſmutationis naturalis, uti & ex terrâ fiat humanum corpus & in terram viciſſim reſolvatur. Quod ſi caro humana ex bubulâ per ſeparationem fieret, fateor haud parum abſurda poſſit videri meritò hæc ſententia. Lateret enim in carne bubulâ caro humana: atque adeò bos circumferret quodammodo hominem. Nos verò nequaquam aſſentimur illi Philoſophiæ, quaſi generatio omnis per ſecretionem fiat; etſi & veterum multi ita ſenſerint & non pauci ex recentioribus idem profiteantur. Potentiâ tantùm dicimus carnem bubulam carnem humanam eſſe, quomodo lapis & calx potentiâ domus eſt, aqua potentiâ glacies. Fit ergò ex carne bubulâ caro *Ad VI.*

 huma-

humana per tranſmutationem ex materiâ. Cujus naturam libro de Principijs rerum naturalium clarius expedivimus. Sed nec etſi multi longo tempore cibo abſtineant, concludere hinc licet, materiam nutritioni partium deeſſe. Fortè enim tum nulla fit nutritio. Quod opinatur Fortunius Licetus *tertio libro prolixi operis, de his qui diu vivunt ſine alimentis.* Cui licet opponat ſeſe Daniel Sennertus *3. libro practicæ medicin. ſect. 2. c. 2.* reapſe tamen idem ſentit, ut infrà diſputabitur. Si verò ne tum quidem ceſſat nutritio innati ignis, quod probabilius fortè videtur, ſuppetit materia illi igni tempore inediæ, modò ex pinguedine reſolutâ, modò ex alijs partibus colliquatis, (quo alimento in febribus calorem diu conſervari aliàs demonſtrabitur) modò denique ex potu aſſumpto. Quâ de re quoniam infrà multis diſputabitur, non eſt nunc dicendi locus.

Ad VII. Cauſſa, poſtremò, quæ regenerat partes corporis abſumptas, inſtrumentalis quidem eſt calor innatus qui & corrumpit. Sanè idem quoad eſt idem in uno eodemque ſubjecto non eſt contrariorum cauſſa. Fieri tamen poteſt ut unum idemque duo agat contraria. Generat ſcilicet idem calor & corrumpit; at non ità ſeſe habent partes reſpectu caloris dum primum natæ ſunt ac diu pòſt. Itaque nihil obſtat quominus alio tempore à calore conſerventur, alio corrumpantur. Verùm quoniam & hac de re iterum eſt diſſerendum, accuratiusque exponendum quæ partes ità nutriantur, quæ non, quomodove iſthæc fiat nutritio; non eſt quur his amplius hîc immoremur. Vel ex his paucis tamen non difficile eſt videre, quam procul iſtæ objectiones à vero abſint.